

კაჟა ეტჷისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

გამომცემლობა „ანკარსალი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

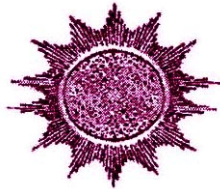
2020

საქართველოს მწიბრალთა, მცენიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 34

2020

მთ. რედაქტორი

ნიკო ხერხელაძე

მხატვარი, მწერალი, საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალდეა-საქართველო“-ს აკადემიკოსი

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიბოკოვსკაიას №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-841-0 (34 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხოგის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაშვილი“, ფილოზოფ ტიუტჩევის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთტომეული – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხუერი უსალმუნაბი“-ს ხუთტომეულის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, როგელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძმნილება იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, როგელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეჭდილი.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს გწერალთა, მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმა-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს გწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალაკტიონ ტაბიძის პრემიების დაწესების, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დესკანის მედლისა და „დიოსკურია 2005“-ის, მწვიდობის ოქროს პარსკვლავისა და მწვიდობის დროშის ორდენის გწვობების, სახალხო პოეტის, საქართველოს გწერალთა მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმა-საქართველო“-ს პრემიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ვაზისის საერო-სამცნიერო აკადემიის ვიცე-პრემიდენტის,

ავსჯანმართის მმართველობა აკადემიის პრეზიდი-აკადემიკოსის, საქართველოს განათლებისა და საქართველოს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სობის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტბგვერდიანი ტომეულების „კოლხური უსალგუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსალგუნების“ ოცდაათტომეულის გამოცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზიდის ხუთასზე მეტბგვერდიანი, უმაღლეს პოლიტრაფიულ დონეზე შესრულგებული ტომეგი. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური უსალგუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგადაგულია დასაბგვლად ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ათტომეულო, აბრეთვე, პრეზიდისადგი მიძღვნილი ქართველი და უცხოელი პოეტების, მმართველისა და საჯოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ვაჟისის (კოლხეთის) საერთო-სამმმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავამ აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დესანი, „კოლხური უსალგუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობათა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეულემ – გილდა სუხიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნათა და ლილამ. იგი – მმცხრემ შვილია (შვილი ძმა და ორი და).

კოეტის ასტრომეული „კონსიუმი კოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუს-თვალს აკაკის და ბალაკტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შეგა-ღარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიოსაც, რომ ახანჯარებს ჩუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა კოეტის ზღაპრული კონსიუმი „უსაღმუნე-ბის“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტვინიანი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბონად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვა-ჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაკტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე კოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არმის ჭალაში მგბა-რი მუხაა, რომელიც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, კელაზგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიხს, კოლხეთის მითიური ხელმწივის, აიეტის ხელით დარ-გული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტო-ტეზზე, კოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მამიერ თავისი „კოლ-ხური უსაღმუნების“ იბაგმიუვლომელი ასტრომეული ლაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, ღვიწმის ნაცარმძირელი, არა მარ-ტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათტომე-ტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ღებნდებითა და საოცრებე-ბით დახუნდული ისტორია, რაც კომერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითხავი.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქ-რაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი კოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუქმნია დღემდე...

კონსიუმი კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გვე-ლუქავი მისწოლია... მათ იცინან იმ ოქმებს დღემდევის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიშვილი

კოეტი, ბალაკტიონ ტაბიძის პრემიის ლაურიატი,
ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მენეიერებათა
საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„ბულცოვად შხხვდი ყოველ ძეხას, ყოველ ძაბეხას.“

ა. პუშკინი

წინასიტყვაობის მადიერ

(გაგრძელება)

ისტორიულად აღმოცენებული ეროვნული კულტურა, ამქვეყნიური კეთილდღეობა სამშობლო ქვეყნისა, თავისებურება აზროვნებაში, რწმენაში და გარეგნულ არსებობაში – აი ის განძი, რომლის დასაცავად იბრძვის ცოტნე დადიანი. მისთვის ინდივიდუალური უკვდავება არსებობს მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ადამიანის სულიერი შემოქმედების ნაყოფი რეალურ ძალად რჩება მომავალი თაობების ხსოვნაში, ხელს უწყობს მათ წინსვლას ამქვეყნიურ ცხოვრებაში.

სამშობლო მიწის უსაზღვრო სიყვარული, ეროვნული გზების, ქართველ ერის მთლიანობის იდეა და მშობელი ერის თვითშეგნების გამოღვიძებაა ვაჟა ერისელის ლირიკის უმთავრესი მიზანი.

ვაჟა ეგრისელს კარგად ესმის, რომ წარსულის შეუგნებლად შეუძლებელია შეგნება მომავლისა. რა მართებულად მიუთითებდა გერონტი ქიქოძე, როცა წერდა: „უკვდავი ხელოვნება სპობს საზღვრებს საუკუნეთა შორის, გენიოსის მიერ შექმნილ ნაწარმოებს კაცობრიობა მუდმივ თანამგზავრად ხდის, საწუთროების მარადისობას უახლოებს და ამით აკმაყოფილებს ადამიანის მეორე ინსტიქტურ და ელემენტარულ მოთხოვნილებას – ლტოლვას უკვდავებისადმი“.

*

ცა იღრუბლება ჩემი წუხილით,
ვზივარ ცივ ქვაზე
და არავის არ ველოდები.
არც მეციხოვნეს, აღარც ლაშქარს
და არც ქვითხუროს.
მე ეხლა მხოლოდ
მომხდურისაგან
ნატყორცნ ღოდებით
ქართლის ავბედით წარსულს ვკითხულობ“.

ამ ლექსის წაკითხვისას ძალუმაღ გვეზმანება გმირ წინაპართა სხივნათელი სახეები და თითქოს ვხედავთ საამაყო წინაპრების სულთა შუქმოვლვარე ალს, ქვეყნის ნაღვერდალით აგიზგიზებულ გულებს.

გვწამს და გვჯერა, რომ ადამიანის ღირსების წყაროა მამულიშვილობა.

ვაჟა ეგრისელის მიერ ცოტნესადმი მიძღვნილი ლექსების უმთავრესი პათოსი სწორედ იქითკენ არის მიმართული, რომ ჩვენი ხალხისათვის ამ უმძიმეს ეპოქაში აღმოაჩინოს პოეტმა მისაბამი მაგალითები, მარადისობით აღბეჭდილი ის თვისებები, რაც ამადლებს და აკეთილშობილებს ადამიანებს. ამით აიხსნება „კოლხური ფსალმუნების“ ავტორის განსაკუთრებული დაინტერესება ცოტნე დადიანის პიროვნებით.

ვაჟა ეგრისელის მიერ დახატულ ცოტნეს სახეში მძლავრად ღვივის ერთიანი საქართველოს სულისკვეთება, ჩვენი ისტორიის ღრმად შემეცნების აუცილებლობა და მისი ადგილი უკეთესი მერმისისათვის ბრძოლაში.

ვაჟა ეგრისელის პოეზიისათვის დამახასიათებელია უდიდესი ვაჟკაცური სული და გმირობის აპოლოგია:

*

„გადაიქროლებს წარსულის ღანდი
და გამოაჩენს სისხლიან კლანჭებს,
წარბებს შეიკრავს და მოიწყენს
გრემი და ოშკი

და გააყოლებს ომის კვამლით დანისლულ თვალებს.

შენ კი მამულო! სიყვარულის ცათამწკდენ კოშკში

გჟავარ და...

წამით არ მიშვებ გარეთ“.

ამ ლექსში მთელი სისრულით ცხადდება ვაჟა ვერისელის გასაოცარი ნიჭი და პოეტური პერცეპციის მასშტაბი, რომელსაც იგი მთელი სიძლიერით ავლენს სამშობლოს წარსულისა და გმირი წინაპრებისადმი მიძღვნილ ლირიკულ ქმნილებებში.

*

„ლეგენდებით და მზით

შემოსილი,

გაჰყვება მღვრიე ათასწლეულებს,

რწმენის ამარა, ვითარცა ქრისტე.

როს ძმათა თვისთა

სატანჯველად გვემა სხეული,

სული მაშინვე გაფრინდა ცისკენ“.

მწველი ცეცხლის მგზნებარება შემოგვნათებს ამ სტრიქონებში, რომელებიც ჩვენი დიდი წარსულის შავბნელი, მაგრამ დიდი სურათის გახსენებაა. პოეტმა კარგად იცის იმ შინაგანი, იღუმალი პათოსის

ცეცხლოვანი მგზნებარების ძალა, რაც მას თავის-
თვის აქვს გადამალული სულის ფსკერში. სამშობ-
ლოს სიყვარულის ცეცხლით დანთებულ კოცონზე
იწვის ცოტნე ძმათა სიცოცხლისათვის თავგანწირუ-
ლი კოლხი ჭაბუკი, მუდამ წელში გამართული და
ქედუხრელი მამულიშვილი, რომელიც გაუტყეველი
ქართული სულის ხორცშესხმული სახეა და სიმბო-
ლო.

პოეტი ვაჟა ეგრისელი იმ შემადრწუნებელ XIII
საუკუნეში ამადლებს თავის გმირს და ჩვენც გვჯუ-
რა და გვწამს, რომ ცოტნეს სიკვდილი ცხოვრების
დასასრულის ღამაში წუთია. ღამაში ცხოვრება ერ-
თი გაელვებაა, მაგრამ ვინც ამ ცხოვრებაში ღამა-
ზად და შინაარსიანად კვდება, პირნათლად მიდის
უფალთან. პოეტისათვის ისევ ცოცხლობს ცოტნე.
ნათელია პოეტის რწმენა და ჩვენთვისაც გადამდებია
ეს უქრობი შუქი გმირი ჭაბუკი სიცოცხლის უკვდა-
ვებისა. „ცოტნეს „ცა“ ლექსის უძლიერესი კომპონენ-
ტია. უნებურად გრიგოლ აბაშიძე გამახსენდა: „უამ-
თააღმწერელმა ცოტნეს ცხოვრებისა და მოწოდების
აზრის განხორციელებისათვის უმადლესსა და უმ-
შვენეიერესს მწვერვალს მიაღწია.

ვაჟა ეგრისელისათვის ცოტნეს სახე საქართვე-
ლოს ტკივილიანი წარსულია, მოურჩენელი, განუ-
კურნებელი, გაჯერებული სევდით, დარდით, მაგრამ

სხივჩამდგარიც, ამაღლებული, ზეციური, ღვთიური ნათლით გაბრწყინებული.

პოეტი ეტრფის საქართველოს, მზადაა ცოტნესათვის თაკარა მზეს მიუშვიროს გულ-მკერდი. პოეტის ტრფობის ობიექტი ერთია და განუმეორებელი, რომელიც არავის არ ჰგავს და არც დაემგვანება. პოეტის სიყვარულს არც დასაწყისი აქვს და არც დასასრული:

*

„მკერდზე დავინთო შენი ზაფხული,
ვითა მზის გულზე

მდგარმა მოცხარმა.

რადგან შენი ვარ...

შენში ვცხოვრობ,

შენით ვიწყები.

მეც ცოტნესავით, სანამ ცოცხალ ვარ,

მამულო ჩემო!

შენს სიყვარულს მივეფიცხები“.

როცა ეს სტრიოქნები წავიკითხე, თვალწინ დამიდგა ილიას აჩრდილივით საქართველოს ხნის პოეტი. ამ ლექსში პოეტმა უხვად, მთელი სიმძაფრით გადმოაფრქვია სულის უტკნობი სილამაზე, ტალანტი, რეალიზებული სულიერება. მხოლოდ სამშობლოს სიყვარულია სათავე და ბიძგი იმ მომაჯადოებელი

მეტაფორებისა, რომლებშიც შედეგებული სისხლივით იკვრება სინამდვილე. მის ფიქრებში მამულისათვის თავგანწირული გმირის უკვდავებაზე შეთავსებულია სევდისა და სიხარულის, დღევისა და აღმავრენის, სიმშვიდის წინააღმდეგობანი. პოეტის რწმენით მხოლოდ სიყვარულში, მოყვასისადმი უერთგულეს თავგანწირვასა და თავგამოდებაშია სიცოცხლის უკვდავება. ცოტნე დადიანისეულ სიკეთეს აფრქვევს პოეტი ლექსში „ფოთში“:

„თვალი მოგკარი როდესაც
წმინდანის ტაძრის ბაღავარს,
ხსოვნამ უეცრად გაკვესა
წარსულში და მე ანისთან
მომესმა ოხვრა და კენესა
და...
ცოტნე ჯერ იქ არ ჩანდა,
იდგა წყვედიადი ღამისა,
მხოლოდ ისმოდა ფლოქვთა ხმა
დათრგუნვად კვლავ სატანისა.“

აქაა ღამის წყვედიადისა და ცოტნეს ცხენის ფლოქვების ხმის დაუსრულებელი ჭიდილის მძაფრი მოლოდინი. საბოლოო ჯამში ფლოქვთა ხმა მაინც ცოტნეს კონტექსტში მოიაზრება, რომლის გამოჩენით ითრგუნება სატანა. იმარჯვებს ნათელი. ვაჟა

ეგრისელის პოეზია მრავალასოციაციურია. განსაკუთრებული სიფაქიზით, მძაფრი ალტკინებითა და გმირული სულისკვეთებით შემოდის პოეტის არსებაში ცოტნე. ვკითხულობთ პოეტის ლექსებს და თითქოს ცხადად ვგრძნობთ, თუ როგორ ედება ღამენათევად თბილი, ტკბილი ჟრუოლა პოეტს და ცოტნეც ბურანში, ზმანებაში ნახული არწივის ფრთებით მისწრაფვის თვალმიუწვდომელი სიმაღლისაკენ. სწორედ აქაა პოეტის რწმენით სიცოცხლის მარადიული წყურვილი და სამშობლოს სიყვარულის გადამრჩენი ძალა, ამ ღამაზე, მიგნებულ და ტვეად ფრაზაში „მხარზე მჯდარი ბედისწერის ღეგა არწივი“ რომ ითავსებს, ნათლად გამოსჭვივის სამშობლოსათვის თავშეწირული ჭაბუკის უცილო ხვედრი, მარადიული უკვდავება:

*

„სურთ, რომ ღმერთებმა გაიტაცონ
ვით განიმედე,
პონტოს მწუხარე ზღვაში ნარწევი,
რადგან ქართველთა ის არს იმედი,
რადგან ქცეულა საქართველო –
შურის მეწყერად.

ვჭვრეტ –

მხარზე მჯდარი ბედისწერის
ღეგა არწივი,

მარადისობის მაღალ ცისკენ
როგორ ეწევა“.

(„ცოტნე დადიანის ძეგლი ფოთში,
სამეგრელოს მოედანზე).

ლექსი ეძღვნება მონუმენტური ხელოვნების დი-
ლოსტატებს – მოქანდაკე ელგუჯა ამაშუკელს, არქი-
ტექტორ ვახტანგ დავითაიას და ფაზისის მეცნიერე-
ბათა აკადემიის ვიცე პრეზიდენტს ნუგზარ ნადარაი-
ას. რომლის ინიციატივითა და ძალისხმევით 750
წლის ლოდინის შემდეგ მოევლინა სრულიად საქარ-
თველოს ეროვნული გმირის, ამჟამად უკვე წმინდა-
ნად შერაცხული ცოტნე დადიანის სახეობა.

ცოტნეს სახე ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში განსა-
კუთრებული და ორიგინალური ფენომენია. პოეტს
საქართველოს ისტორიული წარსულის სურათების
უტყუარი შეგრძნება აქვს, ტრაგედია თუ ტკივილი,
ნადვლიანი ისტორია მამულისა აესებს და სრულ-
ყოფს მის სიცოცხლეს, რომელსაც ღრმად სწამს,
რომ მიზანი, მიზანსწრაფვა და გმირული სული ინ-
ტელექტით გაჯერებული ამართლებს მის არსებობას.
პოეტი თავგანწირვით, უდრტვინველად მოქმედების,
დიადი მიზნისათვის ბრძოლის წყურვილითა და მა-
რადისობისაკენ სწრაფვის სურვილით მუხტავს თანა-

მემამულეებს. ამ მხრივ უთუოდ ნიშანდობლივია ეს ლექსი.

ვაჟა ეგრისელის მიერ ცოტნესადმი მიძღვნილ ლექსებში განუწყვეტლივ გაისმის სამშობლო ქვეყნის წარსულის, აწმყოსა და მომავლის სიყვარულზე ხმამაღალი ყევა და ყივილი. პოეტი ჩვენი ქვეყნის გულმართალი მესიტყვეა, სამშობლოს ბედნიერებისათვის თავგანწირული მებრძოლი, მისი ჭირისუფალი, რამეთუ:

*

„სამშობლოსათვის თავდადებულთა
სსოვნის დღეები
იმედს კვესავენ,
მათი გულისთქმა მესმის გმირული.
მეც კოლხი ვარ და
მეც ცოტნესავით,
ჩემი სამშობლოს სიყვარულში
ვარ ჩაკირული“.

პოეტს ღრმად სწამს, რომ ერი, რომელსაც ცოტნეს მსგავსი გმირები ჰყავს, არასოდეს გადაშენდება.

ჩვენი სინამდვილის რწმენით აღსავსე პოეტი სხვათა გონებაშიც ცდილობს უტეხი ნების, სიმტკიცის და სათნოების ჩანერგვას, ცოტნეს სულის ამზევებას:

*

„ვითარც ერთ დროს თათარმა და ოსმალომ,
შენმა „ღვიძლმა“ ქართველებმა
დაგჯეგეს
და გაგთელეს სიძულვილის ფლოქვებით.
ჩემო!
შენში,
ცოტნეს სული ბობოქრობს
და ვერასდროს ვეღარ დაგაჩოქებენ“.

(„სამეგრელოს მესამე დალაშქვრა“)

ცნობილი ჭეშმარიტებაა, რომ სამშობლოს სიყვარულის თემა, რამდენადაც არ უნდა წერდეს მასზე პოეტი, არასოდეს არ დაკარგავს ორიგინალობას, როცა ვკითხულობ ლექსს „როდესაც ქ. ფოთში (მალთაყვაში) ვდებდით წმინდა ცოტნეს ტაძრის ბალავარს“, ვგრძნობთ შემოქმედის ფანტასტიკურ შესაძლებლობებს. თითოეული სტრიქონი დაყურსულია აზრით და თან ახლავს დიდი მოქალაქეობრივი შემართება:

*

„ღმერთს და განგებას ვთხოვდით შეწვენას –
ლოცვა-კურთხევით
ღამენათევი

მრევლი და ყველა უფლის მსახური.
უცებ იელვა...
და წმინდანის ტაძრის ბალაგარს
თავზე დაადგა უფლის ნათელი,
ვითარცა მადლი –
ცისარტყელად გამოსახული“.

ცოტნეს ბედაურის ნაღით ჩამოშლილი კლდის
ნარღვევით მოედინება პოეზიის ქარგაზე აჭრილი
სტრიქონები...

ამ დიდ ეროვნულ საზრუნავშიც წარმმართვე-
ლია პოეტის ინიციატივა, შემართება და პრინციპი.
გაბედული და შთამბეჭდავია ეს სტრიქონები. ფი-
ნალში გამჟღავნებული ავტორის მრწამსი გაცილე-
ბით უფრო ამამაღლებელია და სულის განმასპეტა-
კებელი, რამეთუ ლექსში დანთებულ, დაგზნებული
სახმელი წვავს, მაგრამ არ ნაცრავს, არც ფერფლავს
ჩვენს გრძნობას. აქაა ამამღებელი განწყობილებები,
ჩვენი სახელოვანი წარსული და ისტორია. ტრადი-
ცია, დიდ წინაპართა დაღადისი და საარაკო გმირო-
ბა... უნებურად გეჩვენება, რომ ყოველივე ზეციურ
სარკეში ჩახედვასა და განწმენდას ჰგავს, რომ ცი-
სარტყელად გამოსახული უფლის ნათელ მთელი
რუდუნებით გვიხმობს ღამაში ჰოროზონტებისაკენ...

ვაჟა ეგრისელის შემოქმედების ტილოზე ჰარმო-
ნიულად ღრმა და ვრცელ სამყაროს ვხედავთ. მისი

პოეზია მისივე გულის ამოძახილია. სიტყვიერი ფერ-
წერა მისი პოეზიის უდიდესი ღირსება.

*

„ქარი თიბავს ელვის ცვლით
და დგამს ზვინად
ღრუბლის თივას.

მე,

ოცნების –
ცა მოვლილი,
ღამეც ფიქრის ტოტზე ვზივარ,
ცაღდაკარგულ ოლოლივით“.

*

„სვამს და...

მერე შურით ამღვრევს,
ვინც ბოროტად გულგრილია, –
ღმერთმა ყველა შეიწყალოს.
უფლის ხელით მორთმეული
წყურგილეა,
ღვთის მადლია ჩემი წყარო“.

პატრიოტის გულწრფელი აღსარებაა:

*

„ჩემი სამშობლო –
რა მთა,
რა ველი,
ზღვა – მოხასხასე ნისლის კრაველით,
ცაზე ვარსკვლავნი – მესაკუთრენი,
თითქოს „ბოლეროს“ უკრავს
რავალი,
ხმა ისმის ტკბილი და საყვარელი“.

პოეზია ღმერთის სასწაულებრივი მადლია, უზე-
ნაესი ჭეშმარიტებაა და აღმაფრენა. პოეტს სჯერა
მარადიულობისა:

*

„პირადესილი ხმლით და ქართულით,
ათასღწულებს –
მე ვეომე,
საუკუნეები
მე შევძარი.
წინ ვერვინ აღუდგება –
ჩემი ლექსების ლეგიონებს,
ვით სპას ცეზარის“.

პოეტს ნათელი უხმობს, ეძახის პოეზია და
ღვთის საუფლოში მოციმციმე მნათი:

*

„ღვთის საუფლოში,
უფრო შორს,
სადღაც,
მირიადი ციმციმებს მნათი,
სადაც ვერ აღწევს მოკვდავთა ფიქრი.
მე ვხედავ ცხადად,
მე ვისმენ ნათლად,
ვიღაცა მიხმობს და მელოდება
პლანეტებს იქით“.

ვაჟა ეგრისელი გვარწმუნებს სამშობლოს სიყვარულის მარადიულობაში, ჩვენც გვწვდება პოეტის განცდა. პოეტის რწმენა, რომ მამულისათვის თავგანწირულთა უცილო ხვედრი უკვდავებაა. პოეტის თითოეული ბწკარი თანამემამულეებს უძლიერესებს გაწუმეორებელი სიყვარულის გრძნობას:

*

„მე ჩემი ღმერთი მყავს საკუთარი,
ღმერთი ნამდვილი და სრულყოფილი
და არვის ძალუძს
მასთან გამყაროს.

საქართველოა –
 მისი პროფილი,
მისი ანფასი –
 მთელი სამყარო“.

პოეტი ეროვნული სულისა და სხეულის რომანტიკული მიჯნურია, მისთვის ნიადაგ ტანჯვისათვის მზადმყოფი, დამაშურალი და მეხოტბე. მკითხველი აშკარად გრძნობს ღირიკული გმირის გულის ძგერას, რომელიც გრძნობით დიდია და ჭკუით მართალი. გეხიბლავს მისი დიდი სულიერი სიმაღლე და ცეცხლოვანი გულის მგზნებარება:

*

„მამულო ჩემო!
 მსაჯულებმა –
 ჩემმა დღეებმა,
ძველმა დღეებმა, თანაც ახლებმა,
 დახვრეტა
 და არც გადასახლება,
შენი მუდმივი სიყვარული
 მე მომისაჯეს“.

ამ ლექსის მედიტაციურმა მდინარებამ ერთი წრე შემოხაზა, მრავალ წახნაგს ერთ ფოკუსში მოუყარა თავი და ფინალურ აკორდად გაამჟღავნა აზრი

– მარადიული ცვალებადობის მიუხედავად არსებობს დროუქამივით მარად მიმყოლი წარმავალობის გრძნობას განრიდებული ძალა, – სამშობლოს სიყვარული...

ციალა მუსხია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აფხაზეთის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი.

*ნაწვეტი წიგნიდან – სასწაული და ფანტაზია
(ფიქრები ვაჟა ეგრისელის პოეზიაზე)*

გაგრძელება შემდეგ ტომში

ზაცხა მებრული

შუაკერასთან ტრიალებს ტყის სული,
შეშა იწვის და
გაუდის გრიალი,
კვამლი ცად მიიწევს...
ფერს კარგავს ნაცარი,
ალი ენას უყოფს,
ნაკვერჩხალი თვალს
აბრიალებს,
ცეცხლი ქალწულივით ტკარცალებს.

1955

საიდანღაც მოვარდნილი,
ქარიშხალი ხელებს უხსნის,
სიმყუდროვის ჭერს
და ერდოს.

მეს კი უნდა წვიმის ღურსმნით
ცა –
მიწაზე დააჭედოს.

1963

ვინც ამიოხრა მამული,
სარზე დაჰკიდა
თავები,
არაგვისა და ივრისპირს,
სწორედ,
იმ სიკვდილს დავეძებ,
შეგმა მწადია პირისპირ!

1994

მსაბუას ბახსენება

(ხუმრობით)

ლექსები მაქვს კუნთმაგარი,
დრომ დაუსვა მას ბეჭედი,
დააჭიდეთ,
ფალავანი ლექსი თუა,
ვერ დასცემენ მას ბეჭებზე,
როგორც ნესტორ ესებუას.

1995

მეხის ძახილმა შეარყია
ცა და ხმელეთი,
ადიდებული ელვის მდინარე
ვერ შეაკავა წვიმის მესერმა.
ღელვით და რყევით
ზღვა
გულწასული –
ქარის მკლავებზე მიესვენა.

1987

ედით პიაზი

მიხვალ მარტოკა,

გზაზე ხმათა ხავერდს

მიაფენ...

სიკვდილზე ფიქრი გააიაფე,

ედიტ პიაფი,

ედიტ პიაფი!

1971

მაინც

ქართლის მთებზე გადმომდგარი
გაზაფხული აღარ ბღავის,
დარი არ დგას სასურველი,
მაინც ქართულ მიწის ყვავილს,
სხვა ფერი აქვს,
სხვა სურნელი.

1993

სიყვარული

კო,

ცალკე-ცალკე მზეც და მთვარეც,
ერთმანეთის ტრფობით

იწვის,

ცის სიშორე

ზღვას აშფოთებს,

სიყვარული მშობელ მიწის,

ახატიათ გულზე ფოთლებს.

1994

მარგალიტებით სავსე პირთამდე
ზღვა ბორგავს უღვთო და
უმადური,
და შემოდგომა ილევა,
მაშვრალ ტალღების ისმის
“ნადური”
და ვარსკვლავების “ლილეო!”

1962

ანაკლიის ღამე

მნათთა თვალები დაშრეტია სამყაროს,
მიწაზე ამდენი ფიქრით
და დარდით,
არა ჩანს სივრცის მესამედი,
ცის სიჩუმეში ვიღაცა დადის
და ღამის წკვარამს ისინათლებს
კეეს-აბედით.

1959

ჯიშებს, ქებს

მოკვდავთა ყაყანს გამოქცეულ
ამაყ მწვერვალებს,
თოვლის ქათქათა სიზმრებში
მძინარ
ჭიუხებს,
ესებს,
ლოდს
რომ ნაპრალზე დაუსხლტება
ყინულზე ფეხი,
მისი წუხილი თუ ადვილებთ
ათასში ერთხელ.

1978

ჩემს ცაზე აღარ გამოიღარა,
და სოფლის ანხსლი
ნაგაზებივით,
შავი დღეები მღევენ მყეფარი...
და მე გავრბივარ,
სადმე ზღვისკარად,
უკვდავების ხეს ამოვეფარო.

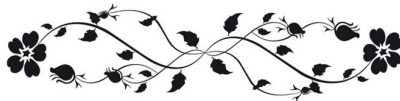
1978

თებერვლის ღამე

მონადირეს ქარვასლიდან
დევის ქალი გაპარვია,
თოვლი –
უცებ მოუშვია
მთას –
წვერივით,
და ეს ღამე –
სიყვარულის ზღაპარია,
ცის ეტრატზე
ვარსკვლავებით დაწერილი...

1966

გადაუშლიათ ცისკრის რვეული,
მერცხლების ღამაზ ანგელოზებს
და
შავი ფრთებით
სწორ ხაზს ავლებენ,
და ჭიკჭიკით ველ-მინდვრებს და
ტყეს ამწვანებენ,
მათ შურით უმზერს ეშმა,
თევზის ცივი თვალებით
და ღორის თეთრი
წამწამებით.

1962

ქილილა და დამანას

ჩირგვებში მჯდარ ორ ყურცქვიტას –
თეთრ დამანას, შავ ქილილას,
თვალზე აკრავთ
თმაგაბურძგენილ შიშის ბინდი,
რადგან ქსანზე ძველი ხიდი
მწვევარივით
გაწოლილა.

1962

ნიავეს რომ მიაქვს, იმ ბაბუაწვერას
სევდა,
და დედას მოწყვეტილი ვარსკვლავთა
ცრემლი,
და განშორების სინანული დღისა და
ღამის,
ღილაძედ მნათთა პაწაწინა გულების
ფეთქვა
და ჩიტის კვერცხში მჯდარი ბარტყის
ძახილი უხმო,
ტკივილი ყველა დახოქილ მუხლის,
და ცაზე ეღვის გაკროთომის წამი,
რწმენა ზეარსის მადლის და ნახვის,
ათასი წლის წინ ჩამოცვენილ
ფოთოლთა ჩქამი
ისმის ამ წიგნში...
და თვალებს ახელს...

1993

ბედია თუ ბედისწერა,
სიკვდილივით ჭეშმარიტი,
სიკვდილივით უსამართლო,
მოადგება ბჭეს კარეცით,
მოწყენილი რომ
“გაგართოს...”

1983

წვიმის პატარა კაცუნები,
შიშით და თრთოლვით,
კვლავ გადადიან ცისარტყელას
გადებულ ბოგირს...
შეშინებული მოთარეშე ქარების ხროვით,
დუჟმორეული აწყდება ნაპირს,
აბლავლებული ზვირთების ჯოგი.

1986

გარდასულ საუკუნეთა
მთვარეზე ვმლიდი
იალქნებს
და მზეზე მედგა კარავი,
ის ხმები, –
რაც მე მსმენია,
ჯერ არ სმენია არავის.

1996

ა, ეს მგლისმუხლა ბილიკი,
ვითარცა შავი არაგვი,
სალ კლდეთა ნუყარ –
ნაყართ,
რომ მისდევს მაღალ ჭიუხებს,
ჩაივლის გუდამაყართან,
სხვაგან
არსაით მიუხვევს.

1978

ცხრა ზღვის მიღმა –
მთას ღრუბელი,
როგორც მომტირალი
პირმშო,
მკლავზე უწევს დაღვრემილი,
ცისარტყელა
სველ ტანს იშრობს
ვარდისფერი მზის ღიმილით...

1968

ქართულ შტოზე ანაცერი
მე მირიან მეფის
ბე ვარ,
და მცხეთასთან
პომპეუსის ხიდს დავცქერი,
როგორც წარსულ დღეთა მძევალს.

1965

იყო ტალღების სჯა და ყაყანი...
ცამ მიაწოდა ელვის
ლურსმანი,
და ქარიშხალმა მკაცრად
ბრძანა,
ზღვის,
მაღალ მთაზე აყვანა,
რომ მე მეხილა ჯვარცმა.

1958

მთაწმინდას უნდა გადაღლილ თბილისს,
ჰამაკი მტკვრისა
რომ დაურწიოს...
ხოლო მახათას მთას სურს, თაბორის
მთას
მძლავრი მკლავი გადაუწიოს
და... ეამბოროს.

1979

ეს პაწაწინა ტალღები,
ზღვის მკერდში
თავჩარგულები,
მზეზე ჩუმად რომ თბებიან,
ნეტავ რა სიზმრებს ხედავენ
ძილში,
ასე რომ კრთებიან...

1965

ვითარცა ადრე,
დიდი ხნის წინათ,
წვეთავს და წვეთავს მირონი
ნათლის
ქართული ცისქვეშ წუთებს და წამებს,
გახამებული და მოქათქათე
მოვარის პერანგი აცვია
ღამეს.

1965

ტაღლები ზღვის შვილებია
სასურველი...
და საამო,
ოჯახი აქვს ზღვას ქებული
და...
მის დატოვებას ღამობს
ტაღლა –
გათავსებულად.

1978

ვითარცა უამს “დიდთურქობის”.
კვლავ ატყდება
კიდიო-კიდიო,
ვარსკვლავების ზარის რეკვა,
მოვა ქარი,
ვით დავითი,
და ღრუბლების უშქარ ურდოს,
ქართლის ციდან

გადარეკავს.

1992

ქარიშხლის ფრთებით შორით მოსულნი,
აბლავლდებიან მაშინ
ზვირთები,
ვითარცა გუნდი ჭირისუფალთა,
როდესაც ერთი დაკვრით ზვიგენი
ზღვას,
მღვრიე მუცელს გამოუფატრავს.

1963

ქინქლა

კაცს რად ემტყუნვის,
როდესაც მწერი,
სინათლისკენ იღტვის ტიალი,
ჩემს მაგიდაზე ნათურას მიმქრალს
აღარ შორდება
და

დასტრიალებს,
ვინ იცის,
საიდან მოსული ქინქლა.

1990

მიუშვა კვამლის აღვირი
და... უცებ
მატარებელი
ბნელში რაშივით გაქანდა,
დაგვიანებულ მგზავრით
დარჩა სიჩუმე ბაქანთან.

1978

მოულოდნელად,
მაგრამ გულდიდად,
კვლავ ამოფრინდა ბუხრის
ბუდიდან,
ცეცხლისნისკარტა კვამლის ბახალა,
წამსვე ნიავმა ცისკრის ეტლით
ჩამოიქროლა,
ხეებმა თავი კრძალვით
დახარეს.

1979

მე,

აღბათ გვიან ვინდომე,
რომ მშობლიური კოლხეთი,
ხეთა ნუსხურით მეწერა...

და, ახლა ვხედავ

მინდორ-ველს,

ქცეულს გაუვალ ეწერად.

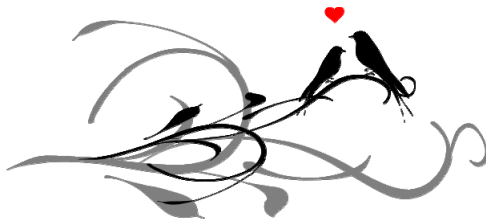
1989

ფსჳეპი

ღგას ყვაილები ფანჯრის რაფაზე,
სოსნები ჰყვაიან
იებივით,
ფოთლები მზის სხივებს ეკემსებათ,
წყლიან ჭიქაში ფერიებივით
ჭყუმპალაობენ შიშველი ფესვები.

1990

ზღვა ხმელეთს ჩუმად
დიდხანს ებრძოდა...
შავ მსრებზე აწვა
ცათა კირთება –
დარდიან ღრუბლებს ზღვიდან
აფრენილთ,
და მერე გვიან,
ქარიშხალმა
შეკვრა ზვირთების
მშიშარ ნაპირთან
დაყარა, ვით ნააღაფევი.

1967

შორით თუ ახლო ნატყორცნი ისრით,
გაგლიჯა გული
ტკენამ და

წყენამ,

მოისრა მზერა,
შურის ნალეს ქვითა და კირით,
დაკარგა იგი,

რაც რომ სწამდა

და ჩემი რწმენა

ზის დარდის ქვაზე კუთხეში და...

უცრემლოდ ტირის...

1990

შენი სიცოცხლის შუქით გამთბარი,
ჩემი დღეები შენთან
წავიდა,

დაღლილმა,

დღიდან,

ეკ, ღამეში მხარი

იცვალე

და მიკვირს, დედა!

მოუცლელმა ერთი წამითაც,
სამარადისოდ სიკვდილისთვის, ვით
მოიცალე.

1983

მშერთა ჩვენთა გასაგონად

უკან მოხედვას აღარ აცლიდით,
ისარს ტყორცნიდით,
და სამარეს ჩუმად

უთხრიდით

ჩემს საქართველოს...

მუდამ პირფერი.

მორჩა!

გათავდა!

ახლა უფრთხილდით!

ქართველს სახეზე ადევს მგლისფერი.

1994

დასალიერთან გამოჩნდა იგი,
ცა ჭექა-ქუხილს
ვინც აარიდა,
ვინაც ზღვის მოთქმას აუბა მხარი,
და ხიდან –
კედლის კალენდარიდან
დეკემბრის ფოთლის ბოლო ფურცელს
ჩამოხვეს ქარი.

1966

როდესაც ვუსმენ რაველს და ვერდის,
თავი მგონია ღმერთების გვერდით.
როცა ყურს ვუგდებ ბახსა და მოცარტს,
კიდევ ცოტა ხანს ვამჯობინებ
ამ სოფლად მოცდას.
და როცა ვუსმენ ვაგნერს და
ლისტის,
მგომია, კართან სიკვდილი მიცდის...

1995

გადავიწყების მსმენია მუქარა,
მაგრამ იმედები
არასდროს მტოვებდნენ,
ამიტომ დრო-უამის აღარ მშინებია,
რადგან საუკუნე –
ბერი პაპაა,
წლები და დღეები –
შვილიშვილებია...

1990

ამაყად თავაწეულებს –
ხეებს
აღარ აძლევს შვებას
ქარი და ძირს უხრის თავებს.
აპრილი კი,
ისევ ვნებით,
მთებს უკოცნის მოქათქათე
მუხლისთავეებს...

1989

მიწა დედური გულისფანცქალით,
დიდისანია,
ზღვად დაღუპულთ
ადარ მიელის,
მათ ხსოვნას ზვირთნი ნაპირს აფენენ.
თეთრით მოსილნი ინდიელივით
ზღვა გლოვობს იმათ
თეთრი აფრებით.

1966

ქართული სიტყვის დამყნობელს
და სწორუპოვარ მეხილეს
ხედავდი ღმერთკაც ვაჟაში.
მისებრ შენი ხმაც
ლაჟვარდში,
გადიგრიალებს მეხივით...

1991

თვალებთან თითი ვერ მიაქვს ღამეს,
თუნდ რომ მიჰქონდეს,
რა თავში ვიცემ,
როცა მღევს შიშის გუგები ფართო.
ეჰეჰე ჰეი! –
გაუძახი სიურცეს,
ნადირთან ერთად სიკვდილსაც
ვაფრთხოვ...

1989

შემოდგომის წვიმები

ჭექა და ქუხილს გაურბიან ტიტლიკანები,
რაღანაც მიწის სიშორე
სცვივათ
და შემოდგომას წუხან წვიმები.
ცის მინდორზე კი ღრუბლების თივას
აგროვებს ქარი და...
დგამს ზვინებად.

1958

ტანაშოლტილი ხეები,
ლამაზები და ბერწები,
კენწეროებით –
ცის რვეულში
რადაცას აწერენ და ვერ წერენ.

1958

აქ, მეტეთან

რომ არასდროს დაავიწყდეს,

აქ,

მეტეთან,

აი, ახლაც,

ყური უბღეთ მტკვრის შავ

მორევს:

თბილისს თავზე

რაც გადახდა,

გულში როგორ იმეორებს.

1993

დუმილის ფოთლები –
მოესხათ ლოდებს,
ცას და ცის არეს,
დუმდა ზღვაც...
მაგრამ
გამთენიისას წამოსცდა ქარი.

1962

ქარზე ამხედრებულ ღრუბელს –
წინ მიუძღვის ელვა –
სარდლად
და აცვია ჯვალო ძველი.
ცას კი,
ცისარტყელამ ყელი
უცებ,
უხმოდ გამოღადრა.

1972

გულნარა

ვერ მოგიარე პირველ სიყვარულს,
ღმერთმა წამართვა
ამის უნარი,
ამდენი წელი ფიქრში გზრდიდი,
გაზრდილს უდედოდ,
ო, როგორ ხარობს გული,
გულნარა!
რომ შენი ტრფობა გამყვა ქუდბედად.

1990

მარაბდა – 1625

მთების ქვაბში დუღს მარაბდა...

და ღალატის ფრინველი იქ,

სიძულვილის ბარჯღლულ ტოტზე –

ბუდეს იქსოვს და იკეთებს

და შიგ ჩეკავს:

ჯვარისმცემელს,

თვალისმთხრელს და

თავისმკვეთელს.

1989

ღამეს მხრებზე ვარსკვლავები
უბრწყინავს და
უბრჭყვიალებს,
ვითარცა სამხრე ჰუსარის.
შორს,
ნაღვეა მთვარე მოჩანს,
ვითარც ღმერთის
ნაქუსლარი.

1978

ზღვა ქარიშხლის შემდეგ

ქველადგერი წყალში ყრია,
ცის და მიწის არის გლოვა...
თითქოს ურჩმა
და გაგრიამ –
გაღეშიღმა დევთა ხროვამ,
ზღვა სულ მინგრ-მონგრია.

1960

აღმოსაელეთით მიედინება
და იწმინდება ამღვრეული
ღამის მდინარე.
ჰორები დილის კარებს უღებენ
და მხრებგაშლილი,
სახემცინარი,
მზე მობრძანდება წითელ წულებით.

1964

ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე,
დავითმა მტერს რომ უმტერია
კარი,
მისი სახელი მიტომ ზარავდათ...
მას,
სულ ხელთ ეპყრა მშობლიური მთოვარის
ფარი,
ეხურა –
ქართლის ვარსკვლავების
ჯაჭვ-მუზარადი.

199

ცამ ჯერ ელვა გაიღმა,
მერე უცებ დაიქუხა,
აცახცახდა მთების გული...
და ტყეც შეკრთა...
წარბგამსკდარი
იდგა მუხა,
ხავსით სახეშეღინღლული.

1987

მზე როდესაც შავეთს ჩავა,
უბრუნდება ფიქრი მიწას,
უსამანო ცა –
მოვლილი.
ზღვა სამოსს კვლა დაიფხრიწავს,
თოლიებით დათოვლილი.

1989

იაღბუზი და მყინვარი

ვით ჭადარა ჭირისუფლებს,

გაუშლიათ თმა –

ჩანჩქერის...

და სიცოცხლეს გამყივარი –

საქართველოს გადმოსცქერის

იაღბუზი და მყინვარი.

1989

ხეთა კენწეროებზე –
წუხელის სამთარმა
ჩამოარიგა თოვლის
ქათქათა ფრინველები,
ასე იქნება ალბათ ამაღამ.
ფრინველებს უნდათ ხეებს თავი
დაახრევიონ.
არა და არა!
მათ უჭირავთ თავი ამაყად.

1981

AMMAINA

მიიწურა და მიინავლა წელი ერგასი,
რაც რომ სიცოცხლის
მაღვეს ბორკილი,
ჩემი მზე მზეობს
და დღეებმა ცას ვერ მიაქრეს,
თუმც ammaina¹-ს ვიღაც მომკივის,
მაგრამ არასდროს არ დავუშვებ დაბლა
იალქანს!

1993

¹ ammaina – დაუშვი იალქნები. იტალ.

მნათთა ქოხებში იჭვრიტებიან,
ცა –
ქუდად აღარ მიაჩნიათ,
მიწა –
ქალამნად,
მაგრამ როდესაც მოვა უამი,
მეფეც,
მგოსანიც,
მაშინ რას იზამს, მარტოდმარტო
როცა დადგება
წინ –
ამოუხსნელი გამოცანის.

1991

კრწანისისა და ორთაჭალის მზიან
ბაღებში,
ისევ ჰყვავიან
თეთრი ნუშები
და გარდასულთა –
სევდიანი ქრიან ქარები...
თბილისის,
ცეცხლით დამწვარ კარებთან,
მზის თაიგულით დგება დილა
და... იშმუშნება.

1991

არა,

მეოტიდის ზღვასთან,

ზღაპრულ პონტოს პირას

ვექებ

მშვილდ-ისრიან ამაზონებს...

აქ, ფაზისის ნაპირებზე

თქმულებებს და ოქროს ვერძებს

ვითარც ადრე, კვლავ ვაძიებ...

1959

ვარსკვლავებს ცაში ეძინათ მშვიდად
და მთელი ღამე თვალი აღარ
გაუხელიათ,

და მერე გვიან, ზღვის ნაპირზე
გამოჩნდა მოვარე.

გაიქცა ტალღა შესახვედრად,
მაგრამ ღოდს უცებ

მიარტყა თავი...

წამს საშველად მოვარდა
ქარი.

1979

შური

(იუმორესკა)

შური პირიდან მუდამ ყრის ცოფებს
და მოაბეზრა თავი
ამ

სოფელს,

ცხვირსაც ყველგან ჰყოფს...

არა ჩანს წოპე.

1991

სამშვილდე

ქალაქი “არს ფრიად მაგარი”.
ვახუშტი ბაგრატიონი

დუმს ათასწლეულში სამშვილდე...

არც ერთი ისარი...

არც შუბი...

არც მშვილდი...

და სანამ ავშლიდით

წარსულის შავ ღრუბელს

და ნაქალაქარზე უხვ სუფრას

გავშლიდით,

მანამდე სამშვილდის ცა იყო კვლავ
მშვიდი.

1976

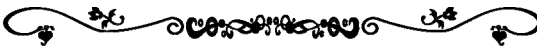
მოვარდა და უცებ ელვამ

გახსნა ყუთი ცად პანდორის,
მიაყოლა ნიავს წვიმა.

მაშინ ღმერთი განრისხდა და ზღვის
მინდორი –

ქარის გუთნით გადახნა და
ბელტი ბელტზე მიაწვინა.

1979

ორი ტალღა

ერთი აქეთკენ მოფრინავს,
ფრთალურჯი,
სახემძვინვარი,
მეორე ღამაზ ნაპირთან,
ღამაზ თვალს ახელს მძინარი.
პირველს რამდენი უვლია
და არვინ იცის,
ვინ არი,
აღბათ ერთი ზღვის სულია,
ხოლო მეორე-- მდინარის.

1959

ქართლის დედის ვისმენ კვილს,
ჩამოხეულს ვჭვრეტ მის
საკინძს,
და... აღვიქვამ ბნელში ელვას,
ვითარც შაჰის ხმლის გაკრომას,
თავზე პაატა სააკაძის.

1958

ღამეული ზიქრები

ღამის შავ რაშზე ამხედრებული,
სანამდე მოვა მევალე დიდი,
მანამ რუბიკონს მე გადავლახავ
და ცისკენ მზირალ მთებს და
მწვერვალებს
ფეხქვეშ გავიფენ მწვანე ბალახად.

1961

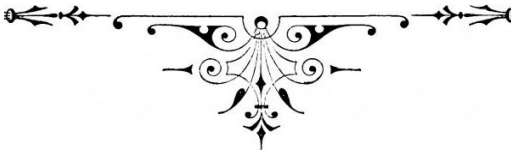
ასე ყოფილა,
ვინც იხილა,
სიცოცხლის დიდი ღღესასწაული,
უკმაყოფილო თუ კმაყოფილი,
არ ყოფნის კარებს,
გვერდს ვერ აუვლის.

1977

ზღვა ხმელეთს ვერ მოერია,
გემებზე ჯაფრი იყარა
(ელოდა დროის მოხელთვას),
და ერთი ტალღა ნაპირზე –
თვალ-ხელშუა ამოიპარა
და ქვიშა ოქრორეული,
სულ ერთიანად მოხვეტა...

1967

მოვა უამი და მოულოდნელად,
ერთ ტოტზე დამსხდარ ჩიტებს
აგვიქმევს,
და ჩვენი ყოფნა –
ცის საცერში წამს გაიცრება,
რამეთუ აკვნის რწვევის ხმაურში
ჩუმად ითლება –
კუბოს ფიცრები.

1987

ო, როგორ ებრძვის ყოფნას
არყოფნა,
ღელვას გაგყურებ მე მონუსხული,
ზღვა პლატონია და ეზოპეა,
ტალღები –
ლოდებზე ნუსხურით
აწერენ თავიანთ გმირულ ეპოპეას.

1963

მტერი კი არა,

ფიქრები,

ათასჯერ მოკლულს ისევ მკლავს:

არტანუჯის და

ხერთვისის.

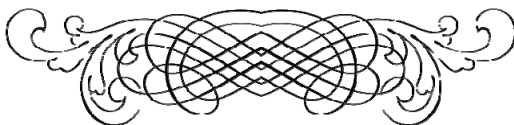
ღმერთს მოსტაცეს და ცეცხლი

კვლავ,

ისევ მიიწევს –

ღმერთისკენ.

1978

ენგურის მხრებზე გადმომდგარ
ამაყ მთებსა და
წავარნებს –
ბურავს ტყე,
ვითა უსურის,
ცის ქვაბი ისევ ვარვარებს –
მნათებით ამოლურსმული.

1989

ისტორიებში თვალს რომ მივლულავ,
მესმის ყიჟინა
და ურიაშული,
აქეთ ქართების,
იქით ბასკების,
ასეა მუდამ:
წარსულ დღეთა ხმები გმირული,
მომავალს ძლიერ ექოდ ასკდება.

1979

ზღვის კარად მზით გაჩენილი,
კოლხეთის მიწას
შეზრდილნი
“ოდოია” და “ლილეო”,
როგორც მტკვარი და ენგური
იდენს, არ გამოილევა.

1987

ორი ნაყოფი

ერთი დღე ყოფნის
მზეს, რომ დამწიფდეს
(თურაშაულის ვაშლივით
წითლდება).

ასე მზესავით,
ცას ასხია მკვახე ნაყოფი,
მთვარის,
რომელიც არასოდეს
არ დამწიფდება.

1960

მიუხედავად ამინდის,
სამიათასი წელია
ათრობს მაშრიყს და
მადრიბს –
სურნელი სემირამიდის
და კოლხ მედეას ბადის.

1988

სამშობლოს ხსნის გზა

ფიქრით ავედი (მერამდენედ)
კობტაგორაზე,
/მდევედა მონღოლთა შიში მალული/
დაუჯექით ბჭობად
მე და გაგელი,
მაგრამ ვერაგზით “ხსნის გზას”
მამულის,
გარდა “ხარაჯის” –
სისხლის ჩვენის,
ვერ მივაგენით...

1991

სიკვდილი

შემოსილი შავად,
ლოდზე შავად ზის,
თვალეები აქვს ზღარბის,
მოსულს შავი გზით,
და საფლავებს ჯღაბნის,
შავი ფეხვით ბზის.

1994

არყოფნის ფართო სადარბაზოდან –
მუდამ მწუხარე გესმის
არია,
(ნეტავ საწუთრო რას გემართლება!)
იქ ჯერჯერობით
ხუთნი არიან,
იმ მაღალ ლანდებს, –
სანამ შენი შეემატება.

1981

ბოლოს მაინც უფალი
ჯოჯოხეთში შეგვედენის,
და ტყუილად იმედის კოცონზე
ნუ თბებიან.
მთვართ მოჩარდახული ცა –
ბაღია ედემის,
ვარსკვლავები მაცხოვრის –
ქრისტეს ყვავილებია.

1957

ნაწილი

ჩემი ძეგლითაა ნაგები –

აღავერდიც და გონიოც...
და იმ მთისა და ამ გორის
ნიავი,

მიტომ მგონია –

ჩემი სამშობლოს ამბორი...

1994

როცა იქუხებს,
ელვის ნათელზე,
პიტალო კლდეებს მიჰყვება ტალღა,
თითქოს ასხია ფრთა ქეიბურის.
სველი ფეხებით
ამოდის მაღლა,
ზღვა –
ქარიშხალით გაღვიძებული.

1988

ისევ სამებრელოს დალაშქვრა

“ამეზმა”,

ეგროსის ნაშიერთ,

ალოკეს სიმწრის მარილი,

მერე პირწმინდად “გ-ა-ჩ-ო-თ-ქ-ე-ს!!!”

და დასაკლავი ხარივით,

ზღვისკარად

წამოახოქეს.

1993

სადღაც მომავლის ხარობს ჯეჯილი
და გესმის მისი
ჩემი შრიალი.
თუმცა წარსულითაც შენ ხარ მდიდარი,
ჩემი სიცოცხლე გიდგას
თავდებად,
რომ შენს თვალებშიც გამოიდარებს –
მამულო ჩემო!
შენი ყანაც დათავთავდება!

1994

ღოზაჩილი

გუშინ რომ მომდგედა ფეხდაფეხ,
საწყლად რომ მიწვიდა ხელებს
და მიკოცნიდა მუხლებს,
ო, ის პატარა ღელე,
ზამთარს გაყოლია წუხელ.

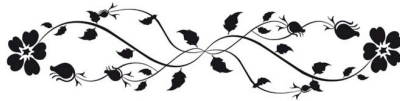
1959

ველარ გაუძელი სიზმრებს,
ხელი დაუქნიე თბილისს,
ჩემს ხორგაში –
კვლავ აქა ვარ,
დედა!

ნეტავ შენს საფლავზე,
შენს ძეგლადაც გამაქვავა.

1986

ბევრჯერ გადაგილახავს რუბიკონი,
თუმც გულში გხვდებოდა
ისარი.

ყველა ავისმდომის და თუქსუსის,
მამულო!

გყოლია კეისარი,
მაგრამ...

ჰაი,

ჰაი, რომ გყოლია
ბრუტუსიც.

1993

რაჭაში

მნათნი,

მთელი ღამე ნათელს

ჩურჩულებდნენ

და ვერ დაუსვეს სათქმელს

წერტილი, –

ნიკორწმინდასთან და ვერც ბარაკონს.

და მერე გვიან,

ქანცგაწვევტილებს,

გამოელიათ სალაპარაკო.

1977

გადმომდგარი ცის კოშკიდან
ღამის ნისლში ვერრას ხედავს
მთვარე,
რადგან სულს ძლივს
ღაფავს.
ნაეი –
აფრით მოჰგავს მხედარს,
ჩაჭიდებულს ზღვის ლურჯ ფაფარს.

1957

მთიბავის სიკვდილი

სისხამ დილიდან,

გვიან მიმწუხრამდე,

სიცოცხლის მინდორზე იქნია ცელი... და
თიბათვეს დაუდგა ძეგლებად ზვინები,
მერე ცას ახედა:

- უფალო, ინებე! –

“ცხოვრება არ ღირს იმად, რომ
იწვებოდე”...¹

თქვა და...

წითლად შეღება ფიწალი.

1994

¹ ალბერ კამიუ – “უცხო”

ცეცხლისა და ცრემლის მთესველ,
ჩვენს “ამამთხრელს,
ამამბზარავს!” –
ხანებსა და ომარ ფაშებს,
ისევ ვუჭკერებ წარსულიდან,
ქართლში ურცხვად მოფარფაშეთ.

1992

ეუახლოვდებით თბილისს,
კოლხები
რომ ვხმობთ
“ქართად”.

ჯერ კასპია და ხოვლე,
წერს დეკემბერი ზამთარს,
თეთრ პაპირუსზე –
თოვლის.

1967

გარდასული დღეთა ტანჯვა,
პალიასტომის და ნაბადის,
მისხალ-მისხალ არწყულია!
ზღვას –
ლაჟვარდი ცა სწყურია,
თოლიებით გადაბარდნილს...

1967

ხერთვისის და ციხე თმოგვის

დამანახეთ ჩემი მთები,
ცის ბინადარ მწვერვალებით,
სიკვდილის წინ ძალას მომგვრის, –
ერეკლეს ხმლის ელვარება,
ხერთვისის და ციხე თმოგვის.

1996

ქარს სურს ღრუბლებში გასეირნება
და თეთრ ჩალმიან ყიზილბაშივით,

სულ მადლა,

მადლა მიუყვება

მთათა იარუსს.

ზღვა კი ახალფეხადგმულ ბავშვივით
ბანცალებს...

სწავლობს და ვერ სწავლობს

სიარულს.

1985

დღისა და ღამის მხრებს დაყრდნობილი
მივალთ...

გადაგვდის ლავა თუ ხვითქი,
გზა გვიძევს ძნელი,

დიდი...

და შორი...

სიცოცხლე წუთებს და წამებს
გვითვლის,

სიკვდილს არასდროს არ აწუხებს
პრობლემა –

დროის.

1978

ადრე სხვა იყო...
დღეს არვინ ისმენს,
მამულის ცისქვეშ
წუხარ თუ მღერი.
შთანთქა ყოველი ყაყანმა ბაზრის
და გაუხუნდა –
სიყვარულს ფერი.
სიტყვა –
სამშობლომ დაკარგა აზრი.

1994

1991

...და,

აი,

ახლა თვეა ენკენის,
მტვრევის ხმა მესმის –
ჩემი თბილისის
ბებერ ნეკნების...

და ემატება ცეცხლის ალს ალი...
(შვილებს წყევლიან დედის კალთები...)
რას იქმ...

ვითარც მზე ამომავალი,
ჩემი სამშობლო –
წელში ისევ გაიმართება!..

1991

ოჯახი გაუყვიათ და...
ფუტკრები ირევიან
სკასთან და ნამდვილი ომია...
გოგრის ფოთლები –
სასწორის პინებია,
ნაყოფი –
გირებია,
და შემოდგომის მოსაგაღს სწონიან.

1974

მიმოაბნია ზეცამ ზეფირი
და დაიბანა უცებ მზე პირი.
შენ კვლავ ჩაჰყურებ წყალს –
ნარცისივით...

აგე,

პატარა ნაკადული გარბის სირბილით,
იქვე ხევია და...
კისერს მოიტეხს!

1967

გასწორებია გადაშენებით
და ჟამს არყოფნით
გაუთოკია
(თურმე ჟამს ყოფნა ფეხზე ჰკიდია).
პონტო,
ურარტუ,
ხეთი,
მიდია,
დიაოხი და კაბადოკია.

1962

1995

იმედის სხივი აღარ ჭიატებს,
დარდის გრიგალი ქრის
საშინელი
და ღამეები ირგვლივ მარტყია,
რწმენის ბუდეში –
სხედან მშიერი,
ჯერ ჩემს სურვილებს არ უბარტყიათ.

1995

სხვისთვის არ ვიცი,
მაგრამ ეჰ,
შენთვის,
ვით გაჩორკნილი ოთხი ფიცარი,
არის ეს –
მუხის ოთხი სტრიქონი,
სადაც სიკვდილის თვალთა ისარი,
შიგ მწოლიარეს
ველარ გიპოვნის.

1975

შორით მოსული პატარა ტალღა,
მძინარე ნაპირს ერქინება,
როგორც ჭედილა,
გარშემო ქვიშის სიმხურვაღა,
ცისარტყელა კი,
ვარსკვლავებით გამოჭედილი,
მზის ცეცხლის რაშის –
ოქროს ნალია.

1966

სადღაც სინათლის წლებიდან
გლოვობს სხივები მარიხის –
შავებით მოხილ სადამოს,
შავი ზღვაც ტანზე შავ სამოსს,
ვინ იცის,
როდის გაიხდის.

1959

ჯაჭვი

ავი ქოფაკი მიბმულია ჭიშკართან
ჯაჭვით
და უჩანს კბილთა თეთრი სარები,
ვიდაც ეძახის პაველე!
ვო, პაველე!
ეზოში ჰყვავის ბაღი ედემის,
ძაღლის ყეფაზე ამვლელს და
ჩამვლელს,
პატრონის არა,
ჯაჭვის უფრო ეიმედება.

1962

განა დღეები და ღამეები
გვტოვებენ ჩვენ და,
სადღაც იძვრიან,
მოკვდავებს გვრჩება ვარსკვლავებით –
ცა დასეტყვილი?..

არა,

სიცოცხლე,

დღით და ღამით

არის სიკვდილი

და არ გვიყვარდეს არ შეგვიძლია.

1958

ვერ შევაჩერე ჟამთა დინება,
თვალებს მით მიწვავს
ცრემლთა კურცხლები,
რადგანაც ვიცი,
ქვეყნად უჩემოდ,
მზითა და მთვარით გადიფურცლება,
დღის –
თეთრი,
ღამის –
შავი ფურცლები.

1995

მოფუთფუთე ფიქრთა მატლი

მახვევია...

მაგრამ მაინც,

არ ვღალატობ

ღვთიურ რწმენას, ვით იობი,

შენს სიმაღლეს,

ვით განგებას,

სიკვდილამდე მივენდობი.

1992

რომ გაიგოს ცამ და მიწამ,
საქართველოვ! –
ჩემო დედავ!
ჩვენი სიყვარულის ამბავს:
არწივს –
ფრთაზე გამოვაბამ,
ცხენს –
ნალისქვეშ ჩავუჭვდავ!

1958

პონტოს ზღვიდან ისევ მესმის
ხმები ცივი,
ვით ყინული,
შავ,
უამურ ფიქრს რომ აშლის,
და შორს რომ ჩანს მოჭიმული,
ცისარტყელა კი არადა,
მშვილდი არის ყიზილბაშის.

1994

ცა არწევს ღამის ლურჯ ოკეანეს
და მნათობების არის
მოხვია,

ოცნება,

სადღაც მისდევს ზმანებებს,
მინდა სამყაროს ხელი მოვხვიო
და მოყვასივით გულში ჩავიკრა,
მაგრამ სიდიდუ აღარ მანებებს.

1967

არბოს ბამოჩენა

იქ ურჩხულის თოლი ათი,
დარაჯობდა ვერძს და
მუხას,
ო, იმ ღამეს, ქცეულს ნაცრად,
ვით დაჭრილი გოლიათი,
ზღვა ფაზისთან
მობარბაცდა,
მერე იქვე ჩაიმუხლა.

1974

ათასი წლის მერე სათქმელი

პირალესილი ხმლით და ქართულით,
ათასწლეულებს –
მე ვეომე,
საუკუნეები –
მე შევძარი,
წინ ვერვინ აღუდგა –
ჩემი ლექსების ლეგიონებს,
ვით სპას ცეზარის.

1994

ზღვა ისევ დელავს...
და ზღვის ფსკერიდან,
ქარებს ამოაქვთ არყოფნის ჰანგი,
სიბნელის მიღმა ნათელს აფრქვევს მზე
და მზის ჩარხი,
ცივ და შორეულ ღიმილს გვფენს მანგი
და ვარსკვლავებით სავსე არის
ღამის ჩიჩახვი.

1972

რკინის მკენეტავ და საცრისთვალება –
ჩვენ დიდ წინაპარს
თავზე მუშლივით
ეხვია მტერი ავი, ურჯულო,
მოკვდა და...
მიწის ცივ სიხუმეში –
ხელში ფარ-ხმალ აქვს ჩაბღუჯული.

1962

შიშით გასანთლულ სინათლის თოკით,
კვლავ უნდა ეღვას,
ცის შავი ჭერი მადლა აწიოს,
სურს მიწის ქვაბში დამწვევდუელ
ღელვას,
ქარიშხალს თავი
რომ დაადწიოს.

1961

წინაპართა დიდ ნაბოძვარს

ქართლ-კახეთი,

აფხაზეთი

მიაძინეს სხვათა

ჰანგით...

და ამიტომ წინაპართა დიდ ნაბოძვარს:

თოფს და ხანჯალს,

მშვილდს და ბოძალს –

მოსდებია დარდის ჟანგი.

1979

დრუბლები შორს მიფრინავენ,
ელვით გასანასკვაები...
ცაში არა,
ზღვაში დაბლა,
გაუშლია მთვარეს ტაბლა,
გარს უსხედან –
ვარსკვლავები...

1972

ვით წინასწარმეტყველს და
ბრძენთა ბრძენს,
მთოვარეს –
ქათქათა ღრუბლებით
შეფუთენილს,
თან ახლავს ვარსკვლავი –
ფერმკრთალი ასული,
რომელსაც უჭირავს ცა,
ვითარც “ეფუთი”,
და ამბავს უკითხავს ქვეყნის
დასასრულის.

1959

ვაჟა ვარ და...

ვაჟავობ,

მთებში ვგრავინავ არავგად,

ბარად ხმა მემატება,

ოცდაათი წელია,

ვხატავ მე ჩემს ხატებას,

მაგრამ მაინც არა მგავს.

1970

ახალი, 1992 წლის დილა
თბილისში

მტერს გული რომ გაუხაროს,
ცეცხლად მისდევს ტყვიას ტყვია
და ქართველთა გულებს გმირავს
შვიდი,
ცხრიდან,
როს გათენდა,
გადახედა დილამ თბილისს
და სახეზე –
მზის ღიმილი შეაცივდა.

1992

გალობათა ციხე-კოშკი ავაშენე,
ვთქვი: მის მცველებს
მეც ვიპოვნი,
რომ დამპყრობელ უამს ებრძოლოს,
ვითა ყენს,
და... ზღვა,
ზვირთთა მეციხოვნით,
ჩემი წიგნის ქონგურებზე დავაყენე!

1995

✠

გადაუყინავს ათასწლეულებს,
ცოც სივრცეებში თოვლის –
დრუბლებად,
და ღამეს შვენის მთვარის წრიაპი,
ცა მშობლიური
დეღამიწას რომ დამხობია,
თავის ქალაა –
ბუმბერაზი ჩემი წინაპრის.

1962

რ ა ზ ა - ლ ე ჩ ხ უ მ ი

გმირთა უკვდავ საქმეებზე,
მოსთქვამს ახლა
გუდა-სტვირი...
ეკალ-ბარდი ვარცხნის ქარებს...
და ღამ-ღამით ბუ დასტირის –
ქართველების ნაციხარებს.

1994

თუშეთი

თოვლის თეთრი წინსაფარით,
გადმომდგარან მთები
დინჯად,
აქეთ ფარსმას,
იქით ღირვეს,
და...
მოტეხილ ფრთას ვუსინჯავ
ლექსს –
დართლოში
ნანადირვეს.

1966

შენი ცა წამით რომ გაგინათო,
ახლა მთიები რომ ურიაძულობს,
ჩამოგიქროლებ,
ვით მეტეორი,

და...

ქრისტესავით თუკი მოვალ ციდან
მეორედ,

ო,

ისევ ისე,

შენთვის მოვალ, ჩემო

მამულო.

1998

არა ჩანს ცოტნე...

დატრიალდა ჩარხი უკულმა,

გამოგვიჭედეს კვლავ ბორკილები...

“ყვარლის მთები” და მთები საჩინოს,

ქართულ მიწაზე –

ლოცვად დგანან მუხლმოყრილები,

რომ ერთიანი საქართველო გადაარჩინონ!

1994

უზარმაზარ ცის მინდორზე –
მიღეული მთვარის ბეჭი,
მოჩანს, როგორც მალხ-
მავეთი.

და შავ ღრუბელს,
აქლემივით ზურგჩახნექილს,
ქარბორია მიაქროლებს დასავლეთით...

1995

ბაბრას ღაცემა

გველეშაპი ცეცხლს აფრქვევდა,
ამირანმა შესძლო შებმა,
მაგრამ როცა გადაყლაპა ღვემა
გაგრა,
ერთმანეთს კვლავ გადახედეს ქართლის
მთებმა
და ზღვაც შავად აიჯაგრა...

1993

ცას, –
ღრუბლებით შავად ნაწერს,
ელვა წითელ ხაზებს
ავლებს,
შარიშური გააქეთ ბუოლებს,
და მესამე ყივილზე კი ამაყ მამლის,
ვარსკვლავებს ტანთ
გააურუოლებს...

1958

ხორგაში ვარ...

ჩამოყევი დილის ნიავს,
პირველ შემხვედრს

შევეკითხე

ბებერ აღვას:

- ჩემი სიყრმე აქ ხომ

არსად შეგხვედრია?!

მომეჩვენა:

უარის ნიშნად,

აღვამ თავი გაიქნია.

1991

ცხოვრება თუ ბრძოლა არის,
 ჟამთან ომი შენ მოიგე!
(ვერას აკლებს ომი ძლიერს),
 გამარჯვებულს,
 თვითონ ნიკე,
დრო მოვა და...
 მოგიძიებს.

1994

კამენა და კალიოპე

დარჩენილი ოცნებები,

რაც დღეებმა გამილომპრეს,

რომ ღვთის ნებით წამიმართონ,

არ მტოვებენ წამით მარტო, –

კამენა და კალიოპე.

1989

ცის დასავალზე იდგა გორებად
ღრუბლების თეთრი მატყელი და
ბამბა,
რომელსაც ქარი ვარდისფრად
შლიდა,
მთვარის ბაღიშზე დაედო თავი
ღამეს,
და ცაში,
ღმერთთან ახლოს
ეძინა მშვიდად.

1989

მიერთმევ ღვინოს ნეტარებით,
ნერეიდები გართობენ...
თავზე გესხმიან კენტავრები –
ათობით,
მაგრამ შენ ბოლოს,
დამბადებელი გაქცევს მნათობად,
ვითარცა ფოლოს!

1990

აღმოსავლიდან ვიდრე დასავლით,
ბოლავს და ბოლავს
მზის ნახანძრალი,
აქრობს,
ვერ აქრობს ელვის ბინული,
სადღაც შორეთში მკრთალად მოჩანს
მთვარის ტაძარი,
ვარსკვლავების ქონგურებით
დაკბილული.

1979

ქალაქი კამბეჩისანი

(ფრაგმენტი პოემიდან)

“...და მოვიდა მეფე კავად და შემუსრნა ქალაქი
კამბეჩისანი, ჭერამისა ციხე და ველის ციხე.”

“ქართლის ცხოვრება.”

ვახტანგ მეფე ვერ დაუთმობს ქართლს
და
კახეთს

ცბიერ კავადს,
თუმც ჭერმის და ველის ციხემ,
მტერი ველარ შეაკავა,
და... თავები ისევ ცვივა ჩაფხუტით და
ჩაბალახით...

და... სიცოცხლის დიდ ჭალაში,
მტერი სიკვდილს
აბალახებს...

1962

მწუხრმა მნათა ნათურებით
სანაპირო კვლავ დანადმა,
მერე ქარმა ცბიერმა და
გველაძუამ,
დალატისთვის ერთი ტალღა,
ბნელ ნაპირთან –
გამოაბა ცხენის ძუას.

1978

ათას ქარიშხალთან ნაბრძოლი,
ქანცგაწვევტილი და
დაღლილი,
ტაღდები ნაპირთან ყრია უძღურები,
ზღვას გამჭვირვალე ნისლის კაბიდან
მოუჩანს კუნძულების –
ძუძუები.

1977

ავთანდილის ისრის ნატყორცნ –
ორბს სისხლი სდის
იარადან,
რვაასი წლის სწორებია...
ჩემს წიგნებში გაწოლილი,
სტრიქონები კი არა და,
შოთას ვეფხის ზოლებია.

1989

გაფენილი კიდით-კიდე,
ცად ღრუბლების
ფართლეული,
ზღვას აღელვებს,
მთას აშინებს,
სანამ ელვა გადაზომავს,
თავის მეტრით და
არშინით.

1967

სკილას და ქარიბდას გავაღწევ,

მოვალ და...

სიყვარულს გპირდები,

სიცოცხლემ რომ გაინავარდოს!

უფალმა ნუ ქნას და...

თუ გაგიჭირდება,

მიხმე!

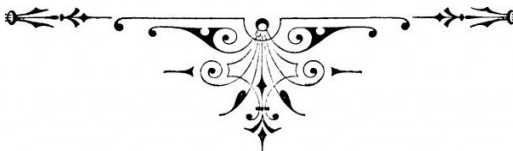
და... ქვას ქვაზე დავადნობ...

1979

ო, როგორ მიყვარს მთოვარის შუქზე,
ქარის ნათესი
ზვირთთა ჯეჯილი,
როდესაც უცებ აღადანდება,
ვწევარ ქვიშაზე
მზით დაჯეჯგვილი,
მინდა ღამე და...
აღარ ღამდება!

1976

ფულურო ხე

ფართოდ გაუღია პირი

და ცას გაოცებით უმზერს,

ხოლო ციციქნა ჩიტის ბუდე,

ტყისკენ გაწვიღილ ხელის გულზე,

მეგრულ ფაცხასავით უღევს.

1961

აღარ ჩანდა გარიჟრაჟი,
გლესკაცები ყანას მკიდნენ...
დაიყოფლა...
და მამალმა,
ამ ყივილით ზეცის კიდუ,
ვარდისფერად ააკვამლა.

1960

ჰერკულესის სვეტები

ჯერ შორსაა,

ადრეა!

ნუ მიწოდებთ იღბლიანს,

თუმც პეგასი მიმაფრენს

ისევ თავგამეტებით...

და ღუმს კაბადოკია,

ფინიკია,

ლიბია,

ნათლად მოჩანს ხატება –

ჰერკულესის სვეტების!

1994

ისევ დიდგორი

დაეთის ჩარჭობილი მახვილის,
ვხედავ –
კვლავ ქანობს ტარი,
მესმის წარსულიდან ძახილი:
დიდგორი –
ჯერ დაუწერელი,
ქართველთა ისტორია არი.

1977

ნახევარმთვარე

შესევია ვარსკვლავები

ცას,

და ადევს ფერი

ლილის,

და წაზრდია ღამეს მთვარე –

ნეკის ფრჩხილი.

1958

ღამეს ახურავს მზის ყაბალახი,
განთიადის ცის მოქსოვილი
და ღვას
აღსავლის კარებზე,
ტალღა ბნელ ნაპირს მოივლის,
თითქოს დაკარგულ ზღვას ეძებს.

1985

ოპტიმიზმი

დააბრმავებდა ნახევარ მილეთს,
რაც საქართველომ
ომები ნახა,
ქართული ცისტოვის მოუხდია
დუშმანსაც ქუდი,
მოწმეა ღმერთი,
არ გვექონია
წარსული გლახა,
არც მომავალი გვექნება ცუდი.

1995

ეჭა, ქართველნო

(საქართველოს ისტორიიდან)

კრწანისის ომში მეფე ერეკლემ,
ძლივს მოაგროვა მცირე მხედრობა:
("მოყვრებმა" ყველა კარი
ჩარაზეს),
რადგან კავშირი ჰქონდათ მტრებთან და
მაცილებთან,
და როცა მოკვდა,
თურმე მეფეს მცხეთის შარაზე,
ოციათასი,
დარახტული ცხენოსანი მიაცილებდა!!!
.....
ეჭა, ქართველნო!!!

1992

ვახმე, ქართველნო

ჩემი სამშობლოს მტერს და მოყვარეს,
ეყო თვალებში შემოყრა ნაცრის,
ქართლს სისხლის ცრემლი
სანამ ცვიოდეს?!
და ფიქრში ვყვივ: კვლავ ქუდზე კაცი,
მაგრამ ლანდს ვხედავ სულ ოციოდეს!!!

.....

ვახმე, ქართველნო!

1993

ვარსკვლავები

თვალე მობრუნდომე,
სახე მხიარული,
მიწის სიშორეს
გაიქილიკებენ
და,
ეს ვარსკვლავები –
ზეცის მდგმურებია,
დედაწულიანად დამის ბილიკებით,
დილის შესახვედრად –
მიეშურებიან...

1958

ნარიქალასთან

მელანდება:

ცეცხლი ისრის...

და მიგორავს ქვა-ლოდები...

არ ტყდებიან ლომგულები...

– ვიღებთ ციხეს და დაგვნებდი! –

ხმა მომესმის ქონგურიდან –

კიბის,

საბლის,

ქამანდების...

1991

ქართული ცისა და მიწის
ციცქნა ნაჭკერი გერჩიოს
“ინდოეთს”,
ჩემო ტარია,
აბა,
ვის გაუხარია
სხვის ჭერქვეშ
სამიდღემჩიოდ.

1992

ცის ქვაბიდან ამორწეულ –
ოქროცურვილ ძაფებს ეღვის,
ღამე,
მთვარის მორგვზე ართავს...
და ფიქრით გრძნობს ჩემი ხელი,
შენი ძუძუების ხვართქალს...

1962

სიმყუდროვიდან გარდმოსხვეწილი,
როცა ქარები –
დავთრებს

აურევს,
და მესს და ელვას ღრუბლები შობენ,
მნათთა ნაწერი ცა მაგონებს –
შოპენჰაუერს,
წვიმა კი – შოპენს.

1961

ხილვა

როცა კუბოს დაღურსმავენ
და ზედ მიწას მიაყრიან,
მიწყნარდება როცა ელდა,
მაშინ შენი “მოწაფენი”,
ვითარც ქრისტეს –
“კვართსა ზედა”,
შენს ლექსებზე “წილს იყრიან”.

1982

ჰე, მამულო!

კვლავ გპარცვავენ...

და კანონებს ვინღა მისდევს,

ვასტანგის თუ ხამურაბის,

მებრძოლს გიზრდი შვილებს ისევ,

გყავდეს დაჩი

და ზურაბი

მეშუბედ და მეშვილდისრედ!

1992

მნათთა მრევლში დამდგარ ღამეს,
ხელთ უპყრია –
მოვარის

კვერთხი

და ლოცვების მისტერია,
სანთლები კი წარმართ ღმერთებს –
ისევ ისე
მისტირიან...

1989

ჰაუ,

რა ჩქარა გასულა,

წელი,

დღეცა და ღამეცა,

ლოდინით სახე მერთალები,

მნახა ზღვამ,

მუხლზე დაეცა,

აუწყლიანდა თვალები.

1961

ეპიკტეტი

მიაჭენებდნენ ცხენებს ბავშვები...

(ეპა, ქართველი დედის

ნაშობი,

რამდენი ბიჭი აქ გამხდარა

იანიჩარი),

მე, მომაგონდა ყიზილბაშობა...

და სამშობლოსკენ ისევ ვიჩქარი.

1992

წელის დასაღევად ჩამოსულ ღრუბლებს,
მაღლა,

ზეცისკენ აღარ უშვებენ
ქარები,

ზღვის მკერდიდან აფრენილი,
ნაპირთან აფეთქებული ნუშები –

მოჩანან გაშლილი
აფრებივით.

1990

ერთი კრამიტი,
ჩემს ბებერ ოდას,
ვით ჩატეხილი მოუჩანს კბილი
და მან არ იცის,
აქ მარტო ივლის
არყოფნა,
ახლა ჩვენს შორის
რომ დგას.

1974

წიწილივით ანატაცი –
 წყლის მოთქმა და
 წყლის გოდება
ცად ღრუბელმა ვეღარ ზიდა,
და მე ასლა ველოდები
 ზვირთთა ამოფრენას ზღვიდან.

1967

თუკი ღმერთი დაგიფარავს,
ვითა რუსთველს,
მარტო შური
ვერას გვიზამს მზის ნაშიერს,
ის არა და შენს სიცოცხლეს,
თვით სიკვდილსაც მოაშიებს.

1969

გულგაშლილ მინდვრებს,
მკერდაბორცვილ ველებს
ქართლისას,
მაღალი მთების გვირგვინი ადვას,
აქ რიწა ბრწყინავს,
იქ ზღვა ლივლივებს...
ათი წლის მერე,
აი,
ახლა,
სიკვდილის გარდა,
გვაქვს ყოველივე?!

1984

მზისა და მთვარის როდინით,
ათასწლეულებს დანაყავს
სიტყვა და...
მიტომ ვშეფობდი:

მთას –

მუდამ მზირაღს ამაყად,

ცას –

ვარსკვლავებით შეფოთლილს.

1971

ქარის შრიალა საცრით გაცრილი,
მწუხრში ირევა აწ

სამუდამოდ:

ნახორი,

ჩაღხი და ბზე,

სისხლი სდის...

უღვთოდ და უდანოდ

ზღვისპირ –

ეკლგამოდარულ მზეს.

1961

ცა –

ღრუბლების ყომრალ დაღაღს,
სავარცხლით კვლავ ვარცხნის წვიმის,
და...

ჰკიდია მთას ბილიკი,
როგორც დაწვეტილი სიმი.

1958

როდესაც ელვა გასტყორცნის ქამანდს,
ოქროს ფაფრიან ვარსკვლავთა კვიცებს,
მაშინ სივრცეებს ედებათ ფერი
მგლისა თუ ქედნის,
და წუხს ცა –
ზღვაზე გადაწერილი,
და თავჩაქინდრულ მთებსა და ქედებს
დასცქერის ღამე დარდიანი
და მოწყენილი.

1970

ასე იყო და...

არაფერი არც დღეს

იცვლება,

მზე მზეობს...

მთვარე –

ნათობს ისევ...

ცა არის მათი სახლი და ბინა,

დღე კვლავ მუშაობს და არ ისვენებს,

ღამე –

ვარსკვლავთა სიზმარში წევს

და ტკბილად სძინავს,

.....

ესაა მხოლოდ ჩვენ რომ ვიცვლებით.

1978

მე ვაჟას სისხლის წვეთი ვარ

სადაც რუსთველი შობილა,
ის მიწა –
ჩემთვის ღმერთია, –
ძალს მმატებს, როგორც
ანტეოსს,
მე, ვაჟას სისხლის წვეთი ვარ
და... ნურვინ განმაცალკევოს.

1995

ო, იმ ქვეყნიურ სულთა ყოფნაზე,
დღეები უფრო მხდიან ეჭვიანს,
ფიქრის შარაზე –
მომკლა წანწალმა...
ჩიტმა რომ იცის, იმ გურმეჭვიამ,
ცხოვრება ნეტავ,
ისე მასწავლა.

1981

როგორც ოცნება დაუსაბამო:

“ვამცნო გულისა მე საიდუმლო!
მხოლოდ ვარსკვლავთა თანამავალთა.” –

აი,

ამიტომ ყოველ საღამოს,
ვხდებით მე და მზე ცის დასავალთან.

1961

როდესაც მთვარემ ბნელში ჩათვლიმა,
ვთქვი:

ფიქრში ღამე,

როგორ გათავდა,

მაგრამ იმ წამსვე ცის სიშავიდან,

ერთი ღრუბელი ამოთავთავდა,

მერე ვარსკვლავიც

ამოყვავილდა.

1982

ქარიშხალი არ ისვენებს,
ანგრეცს სახლებს,
აქრობს კერებს...
იანვარიც ისევ ხელობს,
და თებერვალს მიაკერებს –
ზამთრის გრძელ და
თეთრ სახელოს.

1975

კველი სალამური

ფეხზე მდგარი სალამური,
 ჰგავს ციხე-კოშკს
 ცამდე ნაგებს,
პაწაწინა სარკმლებიდან –
 სევდით მზირაღს,
 აღარ უშვებს
გარეთ დატყვევებულ ჰანგებს.

1971

ჩანგით,

საყდრულ სიმყუდროვეს,

შევუმტვრიე ცხრავე კარი,

ჰანგთა მეფე –

ორფეო ვარ,

დღისით –

მზეს ვჭკვრებ,

ღამით –

მოვარეს,

ვით საწუთროს ორფეროვანს.

1961

ცეცხლოვებული შირაზი

საუკუნებს იქით –
სურს რომ გადაიხედოს,
იგრძელებს კისერს...
მე კი მწვავს ალი,
და დრო და ჟამი გადადის ყირას,
როცა შევეყრებ საღვადორ დალის,
ცეცხლმოკიდებულ
საბრალო
ჟირაფს.

1967

წელი,

ორმოცზე მეტია,

რაც რომ ეშმაკი მაცდუნებს

და დღეს მოველი ხარების,

მაგრამ ლექსს,

ვით კოშკს ცამცუმის,

ველარ ვუპოვე კარები.

1994

უამს მიმწუხრისას “ფიქრო
გასართველად”,
შავი ზღვისპირას როცა
ჩავივლი
(გარდასულ უამზე ფიქრებს ჩვეული),
ზვირთებში მესმის –
მუშტშეკრული მამის
ბღავილი,
კვილი დედის –
შვილწართმეულის.

1987

პატარა,

თოვლიან ფერდობზე,
კურდღლის თუ მელიის რბის ნაფესურები,
რომელსაც ბილიკი ძლივს გაუკვალა,
იქვე მიწურიდან –
შავად რომ ამოდის,
თითქოს და ჰეფესტოს სამკედლოს
კვამლია.

1962

მზე როცა ჩავა,
 ღამეები მზის კვალს მისდევენ
 და როცა დილა ხელებს აუქნევს,
ცხრა მთას გადავლენ და
 მოკურცხლავენ...
თეთრით მოსილი დღეები კი, ასე
 ურცხვები,
ჩვენი სიცოცხლის დიდ წიგნს
 ფურცლავენ
მანამდის,
 სანამ ბოლომდე არ
დაიფურცლება...

1978

მოსუცი მწყემსის საღამურივით,
სავსეა გული ოქრონარეკ
მზით და გალობით,
სიხარულის ზღვა მიდგას თვალებში,
მაგრამ რად მინდა ბედნიერება,
უფალო,
შენთან ყოფნის
გარეშე.

1989

ზამთრის წუხილით ფერწასულები,
თუ სურნელოვან მზით და
აპრილით –
მთვრალი დღეები სადღაც მიდიან...
და... ჩვენი ყოფნა –
არის მშფოთი ზღვის ზედაპირი,
არყოფნა –
ფსკერი,
სად მარადის
სიმშვიდეა.

1966

როგორც მიქელანჯელო

არარაობის კართან ვცემ ბოლთას
და სიცოცხლეა ჩემთვის
სასჯელი –
ჩუმი და მორცხვი,
მეც,
ისე, როგორც მიქელანჯელო,
“სიკვდილით ვცოცხლობ!”

1994

სანაპიროზე შავითმოსილი,
ზღვაში დამხრჩვალთა დედებივით
ისხდნენ ლოდები,
ჩანდა მიდამო დამეწყურილი და
წალეკილი,
და მაინც ერთი
პატარა ტალღა
ძლივს ამობობდა ნაპირზე მალღა
და,
მე გამიწვა ფეხთან ლეკვივით.

1971

სადღაც,

ხევს მიღმა ისმის “მთიბლური”

(აღბათ ოსირისს უმღერს ისიდა...)

და მერე გვიან მთამ,

ვით სპარსული

თავი,

ამოჰყო რძიან ნისლიდან –

გადაპარსული.

1959

უჯარმაში

ვახტანგის ხმა მესმა ქონგურზე
უჯარმის
და სპარსის –
წივილი ისრისა,
ნისლის ფთილა კი, ვითარცა გუჯარი,
ამოეფარა უეცრად სათოფურს,
თითქოს და ციხემ
თვალი მოისრისა.

1976

საუკუნეთა ნაპირს ასკდება
და ჩემს ბობოქარ მკერდზე
ხმიანებს,
ზვირთთა კი არა,
ფიქრთა ზვინები,
ქარს მინდობილი ვარ ოკეანე,
თვალეში დედამიწა –
ჩამშტერებია დაჟინებით.

1979

მთაწმინდა

“აქ ჩემს ახლოს მოხუცის ღანდს
სძინავს მეფურ ძილით...”
გალაკტიონი

სიკვდილზე დამხობილები –
წარსულში წვანან ლოდები.
იქ სძინავს პაპის –
პაპასაც,

მე, დღეებს ვურტყამ ნაფაზად,
მივალ...
მათ ვუახლოვდები.

1988

ბამოსათხოვარი

მშობლიურ მიწას –

ათასწლოვან ფესვს ვუკოცნიდი,
მაგრამ მარადის ზეცა იყო ჩემი იმედი,
მათ შუა პარალელს,

ვით ოქროს კვეთს

მუდამ ვავლებდი:

ქართლის ცის ლაქვარდს სულ მიწიდან
შევციცინებდი,

აწ ქართულ მიწას მსურს რომ ციდან
ვუთვალთვალებდე.

1997

აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს –
მტრობისა და სიძულვილის
გველემშაპი მისწოლია...
მათ იციან: იქ იწყება –
საქართველოს ისტორია.

1992

ნანგრევაჲ კნოსის

კარი პრეისტორიის –
ვერ იქნა,
ვერ მოვხურე,
ნანგრევაჲში კნოსის* ვეძებ
თიხის ფირფიტებს,
სად სახელი კოლხური –
აწერია ლურსმულით
და ბევრი საიდუმლო –
არის შიგ გალურსული.

1964

* კნოსის – სამეფო, ძვ.წ.ად. მესამე ათასწლეული

ქრისტეს კვართი ჩავაცვი

მონა ვიყავ ყოველოვის
სინდისის და ნამუსის,
მიტომ მოველ აქამდე,
ბევრჭირგადანახადი,
ჩემს ფიქრებში ვარსკვლავი
კიდევ ბევრი ჩავა ცის,
მე, ჩემს კოლხეთს სამოსი –
წარმართობის გაგხადე
და უფლის მოქსოვილი –
ქრისტეს კვართი ჩავაცვი.

1968

მთვარის ორეული

ზესკნელიდან რომ რეკავს სინათლეს,
ორეულია მთვარე –
მნათესი,
და მირიადი წელი გავიდა –
ღამე ცას გლოვობს,
ვარსკვლავების ძვლებით
დათესილს.

1959

ზღაპარი და ში – ძინია

ვით ავთანდილს “ბედის ქცევის”

მეშინოდა და

გულმშვიდად,

არასოდეს მიძინია,

კოლხეთი კი ჩემთვის იყო –

ზღაპარი და...

ში – ძინია.*

1968

* ში – ძინია – – ჩინური ლექსებისა და სიმღერების
წიგნი (XII-V სს. ძვ. წ.ად)

ვითარც პატარა ბაღის საცვლები,
ქარმა ქათქათა
ღრუბლის ფთილები,
ელვის სველ თოკზე უცებ გაკიდა,
მერე სიშორით ანატირები –
ბავშვის ხმა მესმა
მთვარის აკვნიდან.

1958

მტკვარი

გულს რომ უდაგავს ტრფობა ფარული,
 უუძველესი მიწის –
 იბერის,
 არსიანიდან გამოპარული,
 თბილისს შემოდის მტკვარი სიმღერით,
 მეტესთან კლდეებს დაყრდნობილები –
 სახლები გულს და
 ფანჯრებს აღებენ
 და მისი ნახვის ახრჩობთ წყურვილი,
 ის ორთაჭალის ღამაზ ბაღებთან
 მიდის,
 მთარწევს ტანს ქალწულივით.

1960

მთვარე

შორეულ ზღვიდან მოსული,
ხან წვიმაა და
ხან ქარი –
დედამშობელი ღვარცოფის,
გაჰყურებს მთვარე –
სარქალი,
ცას, –
ვარსკვლავებით გაცოხნილს.

1956

მაკრონებს და მაკრისელებს

ეგეოსის ზღვის არქიპელაგიდან –
ჩემი შორეული
წინაპრების,
შორეული ხმები მაკისრებენ,
რომ არგოსში და
ერესეთში –
ვეძებდე მაკრონებს* და მაკრისელებს**.

1972

*, ** კოლხური (ქართველური) ტომები.

ეპეი! –

სივრცეს უხმოდ გაგდახი,
ხმა არსაიდან...

დუმან ქედები,
ღამის იქით კი –
ღღის ჩანს სასახლე,
ვჭვრეტ: მოვარის ჭაში,
როს ვიხედები.

1960

უუკველესი კოლხეთი

უძლებს მტრების და “მოყვრის”
ისრებს,
მდგარი ზღვისკარად,
და მადლს სწირავს მაცხოვარს
მოთმინებით –
იობის,
ბიბლიური კოლხეთი,
სადაც კაცობრიობის –
მზე და მთვარე აღმოსდა
და აკვანი დაირწა.

1968

ზღვისკარად მწუხრი ჩამოდგა წყნარი
და მიინავლა ზვირთების
გლოვა,
მერე გაიღო ცის ცხრავე კარი,
ცივი სიშორის დაიწყო
თოვა...
და ვნახე: გაძვალტყავებულ მთვარეს,
ვით შეესია ვარსკვლავთა
ხროვა.

1960

სარჩევი

შესავალის მაგიერ.....	5
ფაცხა მეგრული	25
*** საიდანღაც მოვარდნილი	26
*** ვინც ამიოხრა მამული	27
ესებუას გახსენება	28
*** მეხის ძახილმა	29
ელიტ პიაფი	30
მაინც	31
სიყვარული	32
*** მარგალიტებით სავსე	33
ანაკლიის ღამე	34
ჭიუხებს ეხებს	35
*** ჩემს ცაზე აღარ	36
*** არაბებივით შავი	37
თებერვლის ღამე	38
*** გადაუშლიათ ცისკრის	39
ქილილა და დამანა	40
*** ნიავს რომ მიაქვს, იმ	41
*** ბედია თუ ბედისწერა	42
*** წვიმის პატარა კაცუნები	43

*** გარდასულ საუკუნეთა	44
*** ა, ეს მგლისმუხლა ბილიკი	45
*** ცხრა ზღვის მიღმა	46
*** ქართულ შტოზე ანაცერი	47
*** იყო ტაღლების სჯა და	48
*** მთაწმინდას უნდა	49
*** ეს პაწაწინა ტაღლები	50
*** ვითარცა ადრე	51
*** ტაღლები ზღვის შვილებია	52
*** ვითარცა უამს	53
*** ქარიშხლის ფრთებით	54
ქინქლა	55
*** მიუშვა კვამლის აღვირი	56
*** მოულოდნელად	57
*** მე	58
ფესვები	59
*** ზღვა ხმელეთს ჩუმად	60
*** შორით თუ ახლო	61
*** შენი სიცოცხლის შუქით	62
მტერთა ჩვენთა გასაგონად	63
*** დასალიერთან გამოჩნდა	64
*** როდესაც ვუსმენ რაველს	65
*** გადავიწყების მსმენია მუქარა	66

*** ამაყად თავაწეულებს	67
*** მიწა დედური	68
*** ქართული სიტყვის დამყნობელს	69
*** თვალებთან თითი ვერ	70
შემოდგომის წვიმები	71
*** ტანაშოლტილი ხეები	72
აქ მეტეხთან	73
*** დუმილის ფოთლები	74
*** ქარზე ამხედრებულ	75
გულნარა	76
მარაბდა – 1625	77
*** ღამეს მხრებზე ვარსკელავეები	78
ზღვა ქარიშხლის შემდეგ	79
*** აღმოსავლეთით მიედინება	80
*** ნიკოფსიდან – დარუბანდამდე	81
*** ცამ ჯერ ელვა გაიღიმა	82
*** მზე როდესაც შავეთს	83
ილაბუზი და მყინვარი	84
*** ხეთა კენწეროებზე	85
*** ათასწლეულთა ნისლით	86
ამმანა	87
*** მნათთა ქოხებში იჭვრიტებიან	88
*** კრწანისისა და ორთაჭალის	89

*** არა	90
*** ვარსკვლავებს ცაში ეძინათ	91
შური	92
სამშვილდე	93
*** მოვარდა და უცებ ელვამ	94
ორი ტალღა	95
*** ქართლის დედის ვისმენ	96
დამეული ფიქრები	97
*** ასე ყოფილა	98
*** ზღვა ხმელეთს ვერ მოერია	99
*** მოვა უამი და მოულოდნელად	100
*** ო როგორ ებრძვის ყოფნას	101
*** თბილისს რომ მიუაღერსოს	102
*** მტერი კი არა	103
*** ენგურის მხრებზე გადმომდგარ	104
*** ისტორიებში თვალს რომ	105
*** ზღვის კარად მზით გაჩენილი	106
ორი ნაყოფი	107
*** მიუხედავად ამინდის	108
სამშობლოს ხსნის გზა	109
სიკვდილი	110
*** არყოფნის ფართო	111
*** ბოლოს მაინც უფალი	112

ნიავი	113
*** როცა იქუხებს	114
ისევ სამეგრელოს დალაშქვრა	115
*** სადღაც მომავლის ხარობს	116
დოფაჩილი	117
*** ველარ გაუუძელი სიზმრებს	118
*** ბევრჯერ გადაგილახავს	119
*** მოვარე ღრუბლების თეთრი	120
რაჭაში	121
*** გადმომდგარი ცის კოშკიდან	122
მთიბავის სიკვდილი	123
*** ცეცხლსა და ცრემლის მთესველ ..	124
*** ვუახლოვდებით თბილისს	125
*** გარდასული დღეთა ტანჯვა	126
ხერთვისის და ციხე თმოგვის	127
*** ქარს სურს ღრუბლებში	128
*** დღისა და ღამის მხრებს	129
*** ადრე სხვა იყო... ..	130
1 9 9 1	131
*** ოჯახი გაუყვიათ და... ..	132
*** მიმოაბნია ზეცამ ზეფირი	133
*** გასწორებია გადაშენებით	134
1 9 9 5	135

*** სხვისთვის არ ვიცი	136
*** შორით მოსული პატარა	137
*** სადღაც სინათლის	138
ჯაჭვი	139
*** განა დღეები და ღამეები	140
*** ვერ შევაჩერე უამთა დინება	141
*** მოფუთფუთე ფიქრთა	142
*** რომ გაიგოს ცამ და მიწამ	143
*** პონტოს ზღვიდან ისევ	144
*** ცა არწევს ღამის ლურჯ	145
არგოს გამოჩენა	146
ათასი წლის მერე	147
*** ზღვა ისევ დელავს...	148
*** რკინის მკენეტავ და	149
*** შიშით გასანთლულ	150
წინაპართა დიდ ნაბოძვარს	151
*** დრუბლები შორს მიფრინავენ	152
*** ვით წინასწარმეტყველს და	153
*** ვაჟა ვარ და...	154
ახალი 1992 წლის	155
*** გალობათა ციხე-კოშკი	156
*** გადაუყინავს ათასწლეულებს	157
რაჭა-ლეჩხუმი	158

თუშეთი	159
*** შენი ცა წამით რომ	160
*** არა ჩანს ცოტნე...	161
*** უზარმაზარ ცის მინდორზე	162
გაგრას დაცემა	163
*** ცას	164
*** ხორგაში ვარ...	165
*** ცხოვრება თუ ბრძოლა	166
კამენა და კალიოპე	167
*** ცის დასავალზე იდგა	168
*** მიირთმევ ღვინოს	169
*** აღმოსავლიდან ვიდრე	170
ქალაქი კამბეჩისანი	171
*** მწუხარმა მნათთა	172
დავითფერული	173
*** ათას ქარიშხალთან	174
*** ავთანდილის ისრის ნატყორცნ	175
*** გაფენილი კიდით-კიდე	176
*** სკილას და ქარიბდას	177
*** ო, როგორ მიყვარს	178
*** ფულურო ხე	179
*** აღარ ჩანდა გარიჟრაჟი	180
ჰერკულესის სვეტები	181

*** როს მომივლენს ღმერთი	182
ისევ დიდგორი	183
ნახევარმთვარე	184
*** ვარსკვლავებს შორის	185
*** ღამეს ახურავს მზის	186
ობტიმიზმი	187
ეჰა ქართველნო	188
ვახმე ქართველნო	189
ვარსკვლავები	190
ნარიყალასთან	191
*** ქართული ცისა და	192
*** ცის ქვაბიდან ამორწეულ	193
*** სიმყუდროვიდან	194
ხილვა	195
*** ჰე, მამულო!	196
*** მნათთა მრევლში დამდგარ	197
*** ჰაუ	198
ეგვიპტეში	199
*** წყლის დასალევად	200
*** ერთი კრამიტი	201
*** წიწილივით ანატაცი	202
*** თუკი ღმერთი	203
*** გულგაშლილ მინდვრებს	204

*** მზისა და მთვარის	205
*** ქარის შრიალა საცრით	206
*** ცა	207
*** როდესაც ელვა	208
*** ასე იყო და... ..	209
მე ვაჟას სისხლის წვეთი	210
*** ბილიკი ვით მუამბოხე	211
*** ო, იმქვეყნიურ სულთა	212
*** როგორც ოცნება დაუსაბამო:	213
*** როდესაც მთვარემ ბნელში	214
*** ქარიშხალი არ ისვენებს	215
ძველი სალამური	216
*** ჩანვით	217
ცეცხლმოდებული უირაფი	218
*** წელი	219
*** უამს მიმწუხრისას	220
*** პატარა	221
*** მზე როცა ჩავა	222
*** მოხუცი მწყემსის	223
*** ზამთრის წუხილით	224
როგორც მიქელანჯელო	225
*** სანაპიროზე შავითმოსილი	226
*** სადღაც	227

უჯარმაში	228
*** საუკუნეთა ნაპირს	229
მთაწმინდა	230
გამოსათხოვარი	231
*** აიეტის ზღაპრულ	232
ნანგრევები კნოსოსის	233
ქრისტეს კვართი ჩავაცვი	234
მთვარის ორეული	235
ზღაპარი და ში – ძინია	236
*** ვითარც პატარა ბაღლის	237
მტკვარი	238
მთვარე	239
მაკრონებს და მაკრისელებს	240
*** ეჰეი!	241
უუძველესი კოლხეთი	242
*** ზღვისკარად მწუხრი	243
სამეგრელოს მესუთე	244

מכתב

"האגודה הישראלית לטיפול בילדים" 100-8000000000
האגודה הישראלית לטיפול בילדים, פועלת למען הילדים, ומתמחה
בטיפול בילדים עם בעיות התנהגות, בעיות למידה, בעיות
למידה, בעיות קשב, בעיות דיבור, בעיות חינוך, בעיות
"בעיות של התנהגות" ובעיות של "בעיות של התנהגות"
האגודה הישראלית לטיפול בילדים, פועלת למען הילדים, ומתמחה
בטיפול בילדים עם בעיות התנהגות, בעיות למידה, בעיות
למידה, בעיות קשב, בעיות דיבור, בעיות חינוך, בעיות
"בעיות של התנהגות" ובעיות של "בעיות של התנהגות"
האגודה הישראלית לטיפול בילדים, פועלת למען הילדים, ומתמחה
בטיפול בילדים עם בעיות התנהגות, בעיות למידה, בעיות
למידה, בעיות קשב, בעיות דיבור, בעיות חינוך, בעיות
"בעיות של התנהגות" ובעיות של "בעיות של התנהגות".

מכתב
2020

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური უსალმუნები

100 ტომად
ტომი 34

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 34

გამომცემლობის რედაქტორი – ნათია ჯგუშია
მხატვარი – სპარტაკ ცინცაძე
მხატვრული რედაქტორი – ირაკლი უშვერიძე
ტექნიკური რედაქტორი – ნანა ღუმბაძე
კორექტორი – დარეჯან გვალია
კომპიუტერული უზრუნველყოფა – ნანა და დათო მანდაშვილები

გამომცემელი – ვაჟა ღოღბაია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიძის ქუჩის №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com